

УДК 339.944.2

**ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ ПРОЦЕСІВ
ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ТА МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА****Кахович О.О., к.н. з держ.упр.
Варламова О.А.
Левченко Л.М.***ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»*

В статті проаналізовані основні підходи до проблематики транскордонного співробітництва. Виявлено, що світові інтеграційні процеси потребують створення якісно нової системи управління. Виокремлені основні специфічні принципи розвитку транскордонного співробітництва, які вироблені практикою діяльності євро регіонів, та загальні принципи державної політики у цієї сфері. Проаналізовані основні види транскордонного співробітництва. Зроблений висновок, що транскордонне співробітництво в Україні стає одним з важливих напрямів європейської інтеграції, що здійснюється на регіональному рівні і регіональна політика держави у сфері розвитку транскордонного співробітництва повинна бути спрямована на організацію ефективної системи підготовки та забезпечення реалізації транскордонних проектів.

Ключові слова: державне управління, міжнародні зв'язки регіонів, транскордонне співробітництво, євро регіони, державна політика, транскордонні проекти

UDC 339.944.2

**PUBLIC ADMINISTRATION AND MANAGEMENT OF
TRANSNATIONALIZATION PROCESSES AND INTERREGIONAL
COOPERATION****Kahovich O., PhD in Publ.Admin. Sc.
Varlamova O.
Levchenko L.***Pridniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture*

This paper analyzes the main approaches to cross-border cooperation. It is discovered that world integration processes demand creation of a brand new system of management. It is distinguished the main specific principles of cross-border cooperation development that are worked out by euro regions activities and general principles of governmental policy in this field. It is analyzed the basic forms of cross-border cooperation. It is concluded that cross-border cooperation in Ukraine becomes one of the most important directions of European integration that is performed on regional level, and governmental regional policy in cross-border cooperation should be directed to organization of an effective cross-border projects preparing and implementation system.

Keywords: governance, international ties of regions, cross-border cooperation, euro regions, governmental policy, cross-border projects

Актуальність проблеми. Глибокі перетворення у всіх сферах суспільного життя, подальша демократизація суспільства, національне відродження України зумовлюють необхідність докорінного перегляду підходів до державного управління. Побудова незалежної демократичної держави та світові інтеграційні процеси потребують створення якісно нової системи управління, враховуючи як реалії сучасного життя і перспективи соціально-економічного розвитку, так і досвід управління в розвинутих країнах світу та вітчизняний історичний досвід.

Вивчення політики з регулювання міжнародних зв'язків регіонів сьогодні набирає неабиякої ваги в силу того, що в сучасному світі взаємодія країн наповнюється новим змістом завдяки міжнародному співробітництву регіонів держав. Така тенденція збагачує як міжнародну, так і внутрішню політику держав. Для України сьогодні принципово важливе значення мають відносини з державами, які входять до таких впливових міжнародних організацій як Рада Європи, Європейський Союз, НАТО, ОЧЕС тощо.

Важлива роль субнаціональних регіонів, їх вплив на міжнародний та загальнодержавний політичні процеси визначають необхідність глибокого і комплексного вивчення політики з регулювання міжнародних зв'язків, яка здійснюється на наднаціональному, національному і регіональному (субнаціональному) рівнях. Тому дуже важливо з'ясувати принципи, на яких будується зазначена політика, її цілі, зміст, форми і напрями реалізації. Своє значення також мають питання характеристики правових норм, які сьогодні регулюють міжнародні зв'язки регіонів з огляду на процеси європейської інтеграції та регіоналізму.

Аналіз останніх наукових досліджень. З середини 90-х років минулого століття проявилася значна зацікавленість учених до проблематики транскордонного співробітництва. Велику увагу цим проблемам приділили: Д.Віллерс (Німеччина); Р.Федан, Т.Коморніцкі, Т.Лієвські, З.Макела, М.Ростішевські (Польща); Б.Борісов, М.Ілієва (Болгарія); С.Романов, В.Білчак, Л.Вардомський (Росія); П.Кузьмішин, Ю.Тей, (Словаччина) та вітчизняні вчені: О.Амоша, П.Беленький, І.Бураковський, Б.Буркинський, О.Вишняков, С.Гакман, М. Долішній, В. Євдокименко, Є.Кіш, В.Ляшенко, Ю.Макогон, М.Мальський, А.Мельник, А.Мокій, В.Пила, С.Пирожков, С. Писаренко, Н.Мікула, О.Чмир та ін. Більшість досліджень стосувалася соціально-економічного розвитку конкретних прикордонних територій та практичної діяльності євро регіонів.

Означені проблемні питання потребують подальшого дослідження з огляду на практику країн Західної Європи. Вони мають багатий досвід формування і реалізації досліджуваної політики. В свою чергу, цей досвід вимагає узагальнення та вивчення, оскільки отримані знання можуть бути корисними для визначення оптимального шляху розвитку України, яка активно залучена до процесу європейської інтеграції та має чіткі наміри стати повноцінним членом Європейського Союзу. Крім того, належну увагу слід приділити зростаючій ролі українських регіонів у євроінтеграційному процесі.

Метою дослідження є виявлення сутності та основних складових політики з регулювання міжнародних зв'язків регіонів на основі аналізу здобутків зарубіжної та вітчизняної теорії і політичної практики міжнародних зв'язків регіонів у країнах Західної Європи, а також визначення шляхів використання зазначеного досвіду в сучасному політичному процесі українського суспільства.

Викладення основного матеріалу дослідження. За сучасних умов розширення процесів глобалізації зростає роль транскордонного співробітництва (ТКС) регіонів та відкриваються нові можливості для активізації господарської діяльності на периферійних територіях і підвищення їх конкурентоспроможності. Наприкінці минулого століття регіональна політика ЄС перейшла до нової парадигми - від застосування механізмів ліквідації диспропорцій регіонального розвитку шляхом міжрегіонального перерозподілу ресурсів до мобілізації природно-ресурсного потенціалу територій і застосування принципу субсидіарності. Цей підхід був використаний суміжними прикордонними регіонами Європи, які налагодили взаємні контакти між державними регіональними органами влади, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями, суб'єктами господарювання територій, об'єднуючи зусилля для вирішення спільних проблем, і від співробітництва за окремими транскордонними угодами перейшли до співробітництва в рамках євро регіонів [10].

Німеччина, Польща, Чехія та інші країни створили євро регіони по всьому периметру своїх кордонів, що зумовлювалося, зокрема, поглибленням євроінтеграційних процесів та удосконаленням механізмів фінансування регіонального розвитку в ЄС.

Найбільш нормативно опрацьованим є транскордонне співробітництво, що означає будь-які спільні дії, спрямовані на посилення та поглиблення добросусідських відносин між

територіальними общинами або властями, що перебувають під юрисдикцією двох або декількох договірних сторін, а також укладення з цією метою необхідних угод або досягнення домовленостей. Міжрегіональне співробітництво розуміють як різнобічні зв'язки, встановлені між регіонами, що належать до різних держав.

Транскордонне співробітництво в умовах розвитку інтеграційних процесів має властивість прискорювати процеси вирівнювання якості життя населення прикордонних територій, приводити її до середньоєвропейського рівня та сприяти вільному переміщенню товарів, капіталів і людей через кордон. Воно забезпечує мобілізацію місцевих ресурсів та підвищення ефективності їх використання, робить можливим об'єднання зусиль для вирішення спільних проблем у транскордонному регіоні. Транскордонне співробітництво відіграє важливу роль як «полігон» для випробовування та адаптації європейського законодавства, інструментарію підвищення ролі регіонів, адаптації механізмів фінансової підтримки [2].

Основними специфічними принципами розвитку ТКС, які вироблені практикою діяльності євро регіонів, є:

- засади партнерства, рівноправності, рівнозначності сторін;
- принцип субсидіарності, який розуміється як передача на вищий рівень лише тих завдань, що не можуть бути реалізовані власними силами на регіональному рівні; та допомоги, який розуміється як допомога міжнародних, державних та регіональних інституцій та організацій у досягненні цілей транскордонної співпраці, що реалізуються регіонами та місцевими спілками;
- принцип солідарності прикордонних територій, що ввійшов до останньої версії Європейської хартії прикордонних та транскордонних регіонів - документа Асоціації європейських прикордонних регіонів;
- принцип існування концепції стратегії транскордонного розвитку.

Регіональні відмінності можуть бути навіть проявом непідготовленості більшості прикордонних регіонів до економічних перетворень. Динамічні зміни прикордонних регіонів на загальнонаціональному тлі розвитку транскордонного співробітництва набувають різних форм управління розвитком прикордонних територій.

Найбільшого поширення із цих форм на сьогодні отримали євро регіони та спеціальні економічні зони (СЕЗ).

Метою транскордонного співробітництва є усунення негативних наслідків прикордонного розміщення територій, тобто їх віддаленості від головних економічних центрів країни і одночасно використання тих можливостей, які відкриваються у зв'язку із близькістю території сусідньої країни. Така співпраця є істотним чинником поліпшення міждержавного клімату, виникнення стосунків порозуміння і приязні. Серед основних передумов розвитку транскордонного співробітництва виокремлюємо такі: природно-ресурсний потенціал регіонів; стан у них екології; економічний і трудовий потенціал; рівень розвитку інфраструктури; нормативно-правова база; мовну, релігійну, культурну подібність. Одночасно наголошено, що важливим чинником транскордонного співробітництва нині стають науково-технічні досягнення регіонів, їхня спеціалізація на прогресивній техніці та наукомістких технологіях.

Відповідно до Закону України «Про транскордонне співробітництво» від 24 червня 2004 року транскордонне співробітництво визначено як спільні дії, спрямовані на встановлення і поглиблення економічних, соціальних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших відносин між територіальними громадами, їх представницькими органами, місцевими органами виконавчої влади України та територіальними громадами, відповідними органами влади інших держав у межах компетенції, визначеної їх національним законодавством [9]. Єврорегіон - це організаційна форма співробітництва адміністративно-територіальних одиниць європейських держав, що здійснюється відповідно до дво- або багатосторонніх угод про транскордонне співробітництво.

Суб'єкти транскордонного співробітництва є територіальні громади, їх представницькі органи, місцеві органи виконавчої влади України, що взаємодіють з територіальними громадами та відповідними органами влади інших держав у межах своєї компетенції, встановленої чинним законодавством та угодами про транскордонне співробітництво.

Учасниками транскордонного співробітництва можуть бути юридичні та фізичні особи, громадські організації, що беруть участь у транскордонному співробітництві.

Державна підтримка розвитку транскордонного співробітництва, сукупність рішень і дій організаційного, правового, фінансового

характеру органів державної влади України, спрямованих на реалізацію проектів (програм) транскордонного співробітництва.

Правовою основою транскордонного співробітництва є Конституція України, міжнародні договори України, що регулюють відносини у цій сфері, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, цей Закон та інші нормативно-правові акти.

Метою державної політики у сфері транскордонного співробітництва є створення сприятливих умов для ефективної та взаємовигідної співпраці суб'єктів та учасників транскордонного співробітництва України, підвищення соціально-економічного розвитку регіонів України та рівня життя населення.

Державна політика у сфері транскордонного співробітництва ґрунтується на принципах:

- законності;
- чіткого розподілу завдань, повноважень та відповідальності між суб'єктами транскордонного співробітництва України;
- гармонізації загальнодержавних, регіональних та місцевих інтересів;
- забезпечення рівних можливостей для регіонів України щодо співпраці в рамках транскордонного співробітництва;
- розмежування відповідальності та повноважень між центральними та місцевими органами виконавчої влади з метою найбільш ефективного розв'язання проблем та завдань у сфері транскордонного співробітництва;
- створення ефективних механізмів забезпечення умов для здійснення транскордонного співробітництва.

Транскордонне співробітництво в межах повноважень суб'єктів транскордонного співробітництва України може здійснюватися в економічній, соціальній, науково-технічній, культурно-освітній, екологічній та інших сферах, а також у питаннях надання взаємної допомоги у надзвичайних ситуаціях.

Транскордонне співробітництво може здійснюватися:

- в межах створеного єврорегіону;
- шляхом укладення угод про транскордонне співробітництво в окремих сферах;

- шляхом встановлення та розвитку взаємовигідних контактів між суб'єктами транскордонного співробітництва.

Суб'єкти транскордонного співробітництва України відповідно до законодавства можуть обирати інші форми транскордонного співробітництва.

Загальну координацію транскордонного співробітництва та контроль за додержанням законодавства з питань транскордонного співробітництва здійснює спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань економічної політики.

У разі коли угодою про транскордонне співробітництво передбачається розміщення органів транскордонного співробітництва на території України, вони можуть утворюватися як юридичні особи. В окремих випадках їхні функції можуть покладатися на відповідні виконавчі органи місцевого самоврядування та структурні підрозділи місцевих органів виконавчої влади. Орган транскордонного співробітництва виконує завдання, покладені на нього територіальними громадами, їх представницькими органами, місцевими органами виконавчої влади, відповідно до його повноважень та у порядку, передбаченому законодавством України.

Висновки. Однією із найважливіших тенденцій розвитку національних економік європейських країн у другій половині ХХ ст. стало посилення їхньої взаємозалежності і визрівання на цій основі регіональної економічної інтеграції. Однією із форм зближення вітчизняної економіки із національними економіками сусідніх держав є транскордонне співробітництво.

Можна констатувати, що транскордонне співробітництво в Україні стає одним з важливих напрямів європейської інтеграції, що здійснюється на регіональному рівні, і починає посідати провідне місце у процесі формування її регіональної політики. Поглиблення транскордонного співробітництва відкриває нові можливості для активізації господарської діяльності на периферійних територіях й підвищення їх конкурентоспроможності шляхом мобілізації природно-ресурсного потенціалу сусідніх територій. Таке об'єднання зусиль для вирішення спільних та ідентичних проблем найбільш ефективно здійснюється через реалізацію транскордонних проектів у різних сферах суспільного життя. Тому регіональна політика держави у сфері розвитку

транскордонного співробітництва повинна бути спрямована на організацію ефективної системи підготовки та забезпечення реалізації транскордонних проектів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Матвеев С.Е. Організація регіональних систем інформаційного забезпечення транскордонного співробітництва: Автореф. дис... канд. ек. наук: 08.10.01 / НАН України, Інститут регіональних досліджень. - Львів, 2005.
2. Мікула Н.І. Транскордонне співробітництво в умовах інтеграційних процесів України: Автореф. дис... доктора. ек. наук: 08.10.01 / НАН України, Інститут регіональних досліджень. - Львів, 2005.
3. Регіональна політика: методологія, методи, практика / НАН України. ІРД. Редкол.: відп. ред. академік НАН України М.І.Долішній. - Львів, 2001. - 719 с.
4. Ярошук В. Розвиток регіонів Європейського Союзу: еволюція тенденцій регіональної політики і досвід для України // Європейський Союз: 50 років після Римських угод. Євроінтеграційні перспективи України: нові моделі: Збірник статей та тез доповідей за підсумками науково-практичного семінару 12 травня 2007 року / За ред. Г.Г.Алавацького, В.М.Кривцової та Д.В.Ягунова. - Одеса, 2007. - С. 82-87.
5. Урбан О.В. Транскордонне співробітництво України як форм розвитку європейської економічної інтеграції: Автореф. дис... канд. ек. наук: 08.10.01 / Львівський національний університет імені Івана Франка. - Львів, 2004.
6. Іжа М.М. Європейські моделі регіонального розвитку / Європейське право та порівняльне правознавство : збірник статей / За ред. Ю.С. Шемшученка, І.С. Гриценка, О. В. Кресіна ; упор. О. В. Кресін, О. Д. Рожко. – Київ – Шамборі : Логос, 2010. – С. 375 – 382.
7. Мікула Н. Євро регіони : досвід та перспективи : [монографія]. / Н. Мікула. – Львів : ІРД НАН України, 2003. – 222 с.
8. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» (від 21.05.1997, № 280/97-ВР) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.kiev.ua>.
9. Закон України «Про транскордонне співробітництво» (від 24.06.2004, № 1861-15) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.kiev.ua>.
10. Власов В. Г. Європейський досвід реалізації політики з регулювання міжнародних зв'язків регіонів : політико-правовий аналіз / В. Г. Власов // «Гілея : науковий вісник» : збірник наукових праць. – К. , 2015. – Вип. 94 (3). – 443 с. – С. 342 – 346.